

نمایا نمایه!

می‌کند؛ و اگر امروز شاهد نشر کتاب شناسی‌ها و نمایه‌نامه‌ها در سطوح مختلف و به اشکال چاپی و رقومی هستیم، همگی این تلاش‌ها برای تسهیل و سرعت‌بخشی به گردش اطلاعات است. بشر به خوبی دریافته است که اهمال در این زمینه موجب خسران جبران‌ناپذیری خواهد شد. هنگامی که مندل مقاله معروف خود را درباره کروموزوم و ژن نوشت، به علت ضعف ابزار کتاب‌شناختی آن زمان، کسی از نشر آن مطلع نشد. چهل سال بعد دو نفر به همان نتایج چهل سال قبل او رسیدند. شاید اگر مبحث ژن‌شناسی چهل سال زودتر آغاز می‌شد - که به علت ضعف ابزار کتاب‌شناسی نشد - امروز شاهد تحولات عمیق‌تری در این زمینه بودیم. بحث‌هایی نیز که در زمینه وب‌پنهان و وب‌معنایی انجام می‌شود، این نگرانی را مطرح می‌کند که نکند اطلاعاتی تولید شود و ما توان اطلاع‌رسانی به موقع آن را نداشته باشیم. خوشبختانه در ایران در زمینه فهرستنویسی، آموزش، استانداردها و ابزار مناسب فراهم آمده و تقریباً در بیشتر کتابخانه‌ها با رعایت موازین، کارها انجام می‌شوند، اما

ویل دورانت در تاریخ تمدن خود از سرگشتگی فرزانه‌ای سخن می‌گوید که در مقابل خیل عظیم کتاب‌های نوشته شده آن زمان، خود را در انتخاب ناتوان می‌دید. باید به فکر انسان امروز بود که این سرگشتگی و ناتوانی در مقابل بهمن عظیم اطلاعات به چه درجه‌ای رسیده است. آمار بیان‌کننده این است که فقط در بیست کشور جنوب با همه فقر و مشکلات در حوزه اطلاعات و نشر، سالانه بیش از پنجاه میلیون ساعت صرف جستجوی اطلاعات می‌شود. انسان در مقابل حجم زیاد اطلاعات مجبور به انتخاب شده و سعی کرده است که ابزار این انتخاب را پدید آورد. فهرست‌ها و فهرستگان‌ها، نمایه‌ها و حتی موتورهای جستجوی قدرتمند امروزی همه در این راستا پدید آمده‌اند. اگر این ندیم در الفهرست خود سعی در گردآوری اطلاعات کتابشناختی آثار موجود در اواخر قرن ۴ را داشته است و اگر مقدسی در احسن التماسیم خود از فهرست کتابخانه عضدالدوله دیلمی سخن می‌گوید، و مقریزی در کتاب خطا از فهرست کتابخانه‌ای در قرن ۴ در چهل و چهار دفتر یاد

متأسفانه در بحث نمایه‌سازی چنین اتفاقی رخ نداده است؛ نه استانداردهای لازم پدید آمده و نه ابزار موجود درست به کار گرفته شده و نه در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش حین خدمت دانش و مهارت لازم در این زمینه پدید آمده است. اما بدون توجه به نبود دانش لازم، سازمان‌ها و نهادهای بسیاری، بدون رعایت موازین، با صرف بودجه‌های بعضاً هنگفت مشغول "نمایه‌سازی" هستند و آنچه پدید می‌آورند، شاید "نمای" کارشان را علمی و پویا جلوه دهد اما بدون شک کار آنان "نمایه" نیست و اطلاعات درست را نمی‌نمایاند. دیر یا زود به علت بی‌توجهی به معیارهای سازماندهی اطلاعات باید به دور ریخته شوند.

با عنایت به این واقعیات و توجه به اینکه امروز بیشتر مباحث

علمی در محملی به جز کتاب عرضه می‌شود و معمولاً این محمل‌ها باید نمایه‌سازی شوند، لزوم پرداختن به نمایه‌سازی و ابزار آن بیشتر آشکار می‌شود.

در این شماره سعی شده است مقالاتی برای دانش‌افزایی و تبادل تجربه در این عرصه، عرضه شود. لازم می‌دانم از زحمات همکاران گرانمایه، خانم سیمین نیازی و آقای سیدابراهیم عمرانی که ویراستاری علمی این شماره بر عهده آنان بوده است سپاسگزاری نمایم.

فریبرز خسروی

